

Előszó

Jenei Ferenc irodalomtörténeti tevékenysége akkor bontakozott ki igazán, amikor Budapestre, a Magyar Tudományos Akadémia - akkor még - Irodalomtörténeti Intézetébe került. Addigi győri munkásságát ma már inkább a genius loci irodalmi előképét feltáró helytörténeti kutatásoknak nevezhetnénk. 1956-tól azonban, az Intézetben dolgozva, majd 1963-tól a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársaként, kibővült látóköre és kutatási területe. A szívesen sajtó alá rendező filológus, a könyvtörténész számára ez idő tájt is az "új adatok, szövegek, dokumentumok felfedezése és közzététele" volt a vágyott feladat. Részint primér szépirodalmi anyagok közlésével, részint portrék, pályaképek megrajzolásával, részint pedig egyéb dokumentumok napfényre hozásával meg is valósította terveit. Már az intézeti évek alatt elkezdte, az irodalmi múzeumban eltöltött esztendőkhöz pedig kiterjesztette azt a kiterjedt levéltári munkát, amellyel XVI-XVII. századi íróink levelezését kívánta összegyűjteni, hogy a régi magyar irodalom művei mögé felrajzolhassuk azt a kulturális-politikai-gazdasági hátteret, amelyben szerzőik éltek és alkottak; ugyanakkor a feltárt missilisek által teljesebbé és igazabbá válhassanak az íróportrék századok folyamán elhalványult tollvonásai; az újonnan fellelt adatok révén megszűnjenek az életrajzok hiátusai.

E cél végleges megvalósítására már nem adatott Jenei Ferencnek elégséges idő. Hagyatékában azonban olyan hatalmas mennyiségű értékes anyag gyűlt össze, hogy az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya - ahol korábban Jenei Ferenc dolgozott - és a szegedi József Attila Tudományegyetem I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszéke alhatározta: nem hagyja ezt a több tudományág számára is fontos forrásanyagot veszendőbe menni.

Munkája egy részének kötetbe mentésével tisztelgünk Jenei Ferenc emléke előtt, halálának tizedik évfordulóján.

Jenei Ferenc hagyatékában, mely az MTA Irodalomtudományi Intézetében van elhelyezve, egyebek között több száz XVI-XVII. századi írói missilis kiadásra szánt kéziratos vagy gépelt másolata maradt ránk. Jenei e levelek mindegyikét a budapesti Országos Levéltárban másolta, főként a Batthyány-, a Thurzó-, a Zichy-levéltár és a kamarai archívum anyagát nézve át. A gyűjtés során azokra a szerzőkre összpontosította figyelmét, akiknek neve valamiképpen köthető régi magyar irodalmunk történetéhez, akik - ha csak egy vers, vagy egy értekezés erejéig is - maguk is aktív értelemben is literátorok voltak. Lépes Bálint vagy Náprági Demeter szerepeltetése nem kíván különösebb indoklást. A latinul verselő Szokoli Miklós tagja volt a Balassi körül csoportosuló "Pallas magyar ivadékinak"; felesége, Telegdi Kata verses leveléről híres. Czobor Mihály Aithiopika-fordítása Zrínyire és Gyöngyösire is hatással volt, Homonnai Drugeth Bálintot pedig csakúgy a kor "Balassi hatásától is megérintett" költői között kell számon tartanunk, akár a keserves véget ért Kátai Mihályt. Jóllehet, Illésházy Istvának emlékiratain kívül csupán a Ferendum et sperandum c. vers tulajdonítható, kiterjedt levelezése itt új vonásokkal gazdagodik.

A gyűjtemény természetesen nem törekedhet teljességre, hiszen félbemaradt munkáról van szó. De azért sem lehet teljes - amellett, hogy az OL egyéb állagaiban is található a jelen szerzőktől levél -, mert a gyűjtés csupán a kiadatlan, magyar nyelvű levelekre szorítkozott. A kötet anyaga még az átvizsgált állagok alapján is szaporítható lenne, azonban azt sem tudjuk, hogy Jenei Ferencet valamiféle válogatási szempont vezérelte, vagy a hirtelen halál akadályozta-e meg a kiegészítésben. Az nyilvánvalóan kitűnik, hogy a számára megoldhatatlan olvasati problémákat tartalmazó, vagy erősen rongált, foltos, tehát csak nagyon töredékesen közölhető levelek máso-

lásától eltekintett. E módszerén nem változtattunk erőszako-
san, csupán a Lépes Bálint-levelezést egészítettük ki a jól
körülhatárolható anyag viszonylagos teljessége kedvéért. (A
Jankovics Józseftől származó másolatokat a jelzetnél csillag
jelöli meg.)

A levelek sajtó alá rendezése során Jenei szövegeit csak
alapul vettük, olvasatát nem fogadtuk el kritika nélkül. Az
itt közreadott levelek mindegyikét összeolvastuk az eredeti-
vel, s az alapszövegeket kiegészítettük a többnyire latin meg-
szólítással és címzéssel, valamint a szövegkritikai jegyzet-
apparátussal.

A leveleket betűhíven kívántuk közölni, azonban a sokszo-
rosítási eljárás miatt bizonyos mellékjelek reprodukcióját
nem tudtuk vállalni. A rövidítéseket feloldottuk a kgd, Ngd
alakok és variánsaik kivételével.

A kötetünkben nem reprodukálható betűket ekként írtuk
át:

ö = ö

ő, ő = ó (ö, ő hangértékben is)

ß = sz

ü = u, ü

ŵ = w (u, ü hangértékben is)

ŵ = w

ÿ = y

ÿ = y, ij

A szöveg gondozása során alkalmazott jelek:

< > = kihúzás, törlés az eredetiben

<?> = olvashatatlan törlés az eredetiben

/ / = a sajtó alá rendező kiegészítése

/ ? / = bizonytalan olvasat

/ ... / = szakadás vagy folt miatt olvashatatlan

() = a levélíró saját zárójele

IV

A levelek lelőhelyére és jelzetére történő utalások rövidítései:

OL = Országos Levéltár, Budapest

B. = a Batthyány család levéltára, P 1314

Kamarai lt = a magyar kamara archívuma, E 204, Missiles

Th. = a Thurzó család levéltára, E 196

Z. = a Zichy család levéltára, P 707

A szöveg olvasatában és értelmezésében nyújtott segítségért itt mondunk köszönetet Benda Kálmán lektornak, Kenéz Győzőnek, Kulcsár Péternek és Pirnát Antalnak.

Jankovics József